

Csorba Csaba

Búcsú Dankó Imrétől

Kemény hidegben álltam (s körülöttem még legalább százan-százötvenen) a debreceni temetőben 2009. január 5-én. Miközben a szép református zoltárokat énekeltük, alig tudtam visszatartani a könnyeimet. Újra és újra látni véltem Dankó Imrét (1922-2008) jellegzetes járásával, hogy fanyarul elhúzza a száját, amikor valami nagyon nemszeretem dolgot lát vagy hall, és szinte hallottam, milyen jóízűen nevet, ha úgy hozza az alkalom.

A debreceni temető fái között Zemplén is eszembe jutott, az a táj, amelyet Imre bátyám annyira szeretett. Talán az is vonzotta a hegyvidékhez, hogy apja gömöri származású volt, anyja viszont hajdúsági, böszörményi. Bár élete túlnyomó részét az Alföldön élte le, diákként Kunszentmiklóson, az egyetemet jórészt Debrecenben végezve, tanárként megfordult Kecskeméten, Túrkevéen, múzeumi emberként Baján és Gyulán, hogy aztán végleg kikössön 1969-től Debrecenben. De a Dunántúl sem maradt ki az életéből: rövid időszak Szentendrén, hosszabb évek Pécsen (de itt nem érezte igazán jól magát). Ami miatt azonban a *Zempléni Múzsában* is meg kell emlékeznünk róla, az a sárospataki időszaka.

Az 1950-es évek közepén járunk. Dankó Imre volt ekkor a Rákóczi vár „ura”, amely elsősorban múzeum volt, de egyben írók és művészek tanyája is (alkotóház). Ebből aztán olykor cifra, sőt pikáns történetek

adódtak, amelyeket Dankó Imre társaságban jóízűen föl-fölemlegetett. Mert történeteket mesélni szeretett és nagyon tudott. Kár, hogy ezeket sem magnóra, sem filmre nem vette senki (én is eredménytelenül biztattam erre egyes rádiósokat). A Rákócziak szellemét és a protestáns hagyományokat a kommunisták se tudták kiirtani Patakról, s volt egy kis, értelmiségiekből álló mag, akik – legalábbis egymás között – fittyet hánytak a hatalomra. Újszászy Kálmán, a nagykönyvtár őre, Román János, az egyházi levéltár vezetője, meg a hírneves gimnázium reformátusnak megmaradt tanárai egységes társaságot jelentettek. A Nagykönyvtár bőrbbe kötött régi könyvei, az adattár értékei, a levéltár kincset érő dokumentumai közé belefeledkezve lehetett múlatni az időt. Dankó Imre sorozatszerkesztésében szépen formálódtak egymás után a füzetcskéik: a Sajó-Hernádmelléki hajdútelepekről, Széphalomról és Kazinczyról, a pataki járás községeinek históriájáról, s kedvtelve nézegetett széjjel a sárospataki piacon is. Ebből aztán tisztos tanulmányt is kerekített. De ott volt még a Bodrogköz, a maga régi vízi világának emlékeivel, hagyományával. S Dankó Imre járta a vidéket. A síkságot, vizek partját csakúgy, mint a hegyeket.

Csakhogy akkoriban nemigen hagyták az embereket egy-egy helyen megmelegedni. A káderpolitika mindenkit mozgásban tartott. Balassa Ivánt a fővárosból

Patakra parancsolták, s ez azt jelentette, hogy Dankó Imrének tovább kellett mennie. Ment is, jó messzire: Bajára, majd jóformán meg sem melegedett ott, máris Gyulán találta magát, ismét egy várban. Ott aztán folytathatta, amit Patakon elkezdett, egymás után jelentek meg szerkesztésében az új meg új füzetcskék. De Patakot (és Zemplént) nem tudta, nem akarta elfelejteni. 1959-ben pl. az általa indított, *A Sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei* sorozatban megjelent, Comenius-nyomdáról írt kitűnő összefoglalást ismertette (szerzője, Takács Béla, azt követően került a református egyházi múzeum élére, hogy Dankó Imre elhagyni kényszerült Patakot). 1964-69 között Pécsen volt megyei múzeumigazgató, de a szíve vissza-visszahúzta Zemplénhez. (Kisebbik lányát, Évát, Pécsről is a pataki gimnáziumba íratta be.) Ekkoriban közölt tanulmányt a miskolci *Herman Ottó Múzeum Évkönyvében* (1964) a bodrogközi Hosszúrét településéről. Amikor Debrecenbe került a Déri Múzeum élére, igyekezett kihasználni a szomszédság előnyeit. Miskolccal, Patakkal közös rendezvények, kiállítások követték egymást. Főleg az után, hogy Miskolcra a debreceni Néprajzi Tanszékről Szabadfalvi József került múzeumigazgatónak (1973). Patakon Janó Ákos volt az igazgató, vele is jó kapcsolatot tartott fenn. 1971-ben a Déri György néprajzi gyűjtemény válogatott darabjaiból nyílt kiállítás a pataki várban (Varga Gyula rendezésében). A múzeumi hónap programfüzetében Dankó Imre közölt rövid írást Sárospatak múzeuma-iról. Ugyanebben az évben jelent meg a *Herman Ottó Múzeum közleményei* sorozatban (9.) a Bodrogköz és környéke vízrajzi adattára.

Ezt követően egy évtizeden keresztül nem jelentkezett újabb zempléni témájú írásokkal. De pataki kapcsolatai ezekben

az időkben is változatlanul éltek. Levelezett, visszajárt a Rákóczi Múzeumba, bebenézett a Nagykönyvtárba, a levéltárba Újszászy Kálmánhoz, Koncz Sándorhoz. Már a 70-es évek elején nosztalgiával emlegette Sárospatakot, ráébredt, hogy nem egy nagy múzeumi központban, hanem egy Patak-szerű kis, két-háromemberes múzeumban érezte volna jól magát.

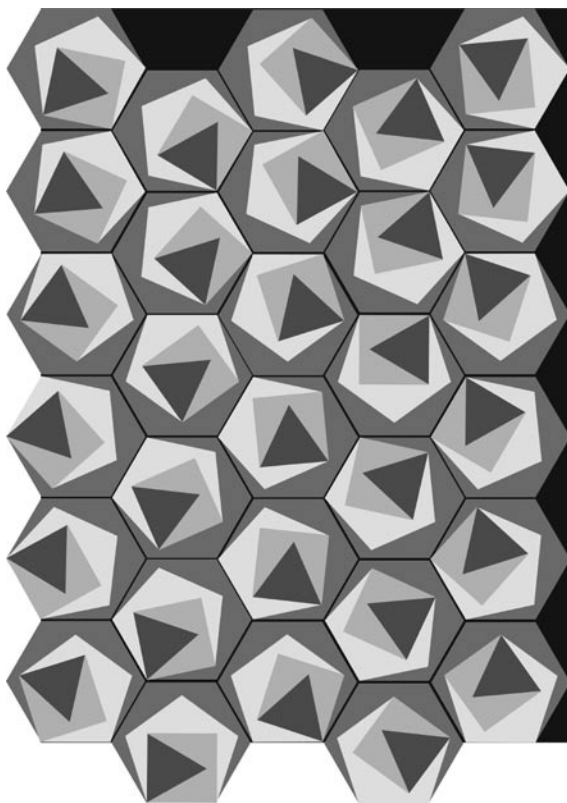
Amint nyugdíjba helyezték (1984) megszűntek addigi kötöttségei, s több ideje jutott Zemplénre is. A debreceni *Múzeumi Kurírban* a bodrogközi halászhagyományokról (44. sz. 1984), aztán a zempléni halászatról, csikászatról, halásúsításról írt (*Borsodi Művelődés* 1985/3.). Az interetnikus kapcsolatok kérdéskörével foglalkozó II. (kiegészítő) tanulmánykötetben (Miskolc, 1985) az árucseré szerepét taglalta. 1987-ben a Viga Gyula által szerkesztett Bodrogköz néprajzával foglalkozó tanulmánykötetben a régi vízrajzzal és vízi étellel foglalkozott (Miskolc, 1987). 1990-ben a II. Tokaj és a Hegyalja tájkonferencián a Sárospataki Füzetek művelődéstörténeti szerepéről értekezett (Tokaj, 1990). 1991-ben örömmel vette, hogy a Kazinczy Ferenc Társaság gondozásában, javított kiadásban megjelent az 1955-ben kiadott füzete, *A Sajó-Hernádmelléki hajdútelepek*. A 16. századi Zemplén református művelődéstörténetének jelentős személyisége, Némethi Ferenc volt a támogatója az első magyar nyelvű jogi mű, a *Magyar Decretum* megjelenésének (1565), amelynek hasonmás kiadását a debreceni Alföldi Nyomdában Dankó Imre egyengette (1991). Nem feledkezett meg arról sem, hogy az Egyházkerület Gyűjteményeinek Évkönyvét ismertesse (*Confessio*, 1991/1.). Azt követően, hogy a Kazinczy Ferenc Társaság tiszteletbeli tagja lett, több-kevesebb rendszerességgel jelentek meg tanulmányai a Társaság évkönyvében, a *Széphalomban*, amelynek

kötetei ott sorakoztak nevezetes, féltve óvott-vigázott könyvtárának a polcain. Utolsó éveiben már keveset mozdult ki Debrecenből, maradt a levelezés. Fájalta, hogy lassan elmentek a régi zempléniak, kortársai, sőt egyre többen a tanítványai, a nála fiatalabbak is. Amíg tehette, évről-évre fölkereste a zempléni és abaúji tájat. Füzérradványban szép parasztházat is vett, amelynek megírta történetét a falu múltját földolgozó kötetben (2004).

Akit a 87. évében ragad el a halál, arra azt szokás mondani, szép kort ért meg. Az ilyenek többnyire jórészt már csak szemlélődnek, átadva a stafétabotot az utánuk

jövő generációknak. Dankó Imre azonban másféle ember volt. Élete utolsó hetéig dolgozott, szerkesztette a kilenc évfolyamot megért *Rálátás* c. periodikát, levelezett, recenziókat írt (egyik utolsó írása éppen a *Zempléni Múzsza* 2008/4. számában látott napvilágot). Zemplén sokat nyert vele, s halálával sokat veszített. Szívesen köszöntöttük volna őt száz esztendősen is, de testi valójában már nem lehet többé közöttünk, csak a szelleme. Feladatunk mi más is lehetne, mint folytatni, amit megkezdett. Lelkesen, hozzáértéssel, szeretettel. Búcsúszavunk a köszönet: jó ember, nagy ember, igaz magyar ember volt.

Sejtek (PC-graf. 35,5x25 cm, 2008)